

تحلیل خطاهای نحوی فارسی آموزان روس در آموزش زبان فارسی

۱- سید محمد رضی نژاد ۲- صنم کلاشی

۱- دانشیار گروه زبان انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه محقق اردبیلی

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان دانشگاه محقق اردبیلی

Email: mrazi@uma.ac.ir

Email: sanamkalashi@gmail.com

چکیده

این پژوهش با هدف شناخت مشکلات آموزش زبان فارسی به زبان آموزان روس و برپایه پرسشنامه زمان افعال زبان فارسی، انجام شده است. پاسخهای زبان آموزان دارای انواع مختلف خطاهای نحوی بود. لذا سعی بر آن شد که خطاهای نحوی روس زبانان استخراج و تجزیه و تحلیل گردد. در نتیجه تصمیم به انجام پژوهشی در این باب گرفته شد. امید است مدرسان و برنامه ریزان آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان بتوانند با استفاده از این بررسی و تحقیق، شناخت بهتری از نقاط ضعف فارسی آموزان روس زبان بدست بیاورند و این امر در انتخاب روش مناسب برای تدریس و تدوین کتب آموزشی مثر ثمر واقع شود.

کلمات کلیدی: زبان فارسی، فارسی آموزان روس، خطاهای نحوی.

مقدمه

زبان فارسی هم اکنون چهاردهمین زبان رایج در دنیای امروزی است، جزئی از ادبیات تأثیرگذار در مقیاس جهانی است، لذا در عصر جهانی شدن، نه تنها باید تلاش کنیم جایگاه زبان و ادبیات فارسی در جهان حفظ شود، بلکه باید زبان فارسی را به عنوان یکی از زبانهای رایج و تأثیرگذار در جهان مطرح و بهره‌های علمی و فرهنگی را نصیب کشورمان کنیم. یکی از راههای گسترش زبان فارسی در سطح جهانی، توجه به امر آموزش زبان فارسی به افراد غیر فارسی زبان است. طی دو دهه اخیر، توجه ویژه‌ای به امر آموزش زبان فارسی و ترویج آن در خارج از کشور نشان داده شده و گام‌های مهمی نیز در این راه برداشته شده است. مراکز بسیاری نیز در این زمینه فعالیت خود را آغاز کرده‌اند. در سال‌های اخیر با وجود رشد و گسترش زبان فارسی در کشور روسیه، تعداد دانشجویان علاقه‌مند به یادگیری زبان فارسی روز به روز کاهش می‌یابد. دلایل زیادی برای این ریزش وجود دارد و سعی ما بر یافتن اشتباهات و خطاهای احتمالی به وجود آمده و ارائه پیشنهادهای مبنی بر افزایش میل به یادگیری زبان فارسی است. بررسی خطاها و اشتباهات از عوامل موثر در یادگیری زبان است. خطاهای زبانی که در طی یادگیری رخ می‌دهند نتیجه‌ی روند آموزشی است که این خطاها یا در کتب آموزشی موجود بوده و یا از مدرس سر زده است. گاهی نیز

زبان آموز به علت عدم تسلط کافی و آشنایی با قواعد، مرتکب خطا می‌شوند. در واقع، با یافتن و تحلیل این خطاها می‌توان راهکارهای عملی در امر آموزش ارائه داد.

مبانی نظری و ادبیات پژوهش

پیشینه پژوهش

اکنون به پژوهش‌های داخلی و خارجی انجام شده در زمینه‌ی خطاهای نحوی و دستوری زبان‌های مختلف در زبان فارسی خواهیم پرداخت. درستکار (۱۳۸۷) [۵] در پایان‌نامه‌ی خود با عنوان " بررسی خطاهای نحوی ترک‌زبانان مقطع دبیرستان در نگارش و کاربرد فارسی " بیشتر به خطاهای فعلی و منشا خطاها پرداخته است. او بیان می‌دارد روش‌ها و مواد آموزشی که بیشترین تاثیر را در امر یادگیری زبان آموزان آذری پایه اول دبیرستان دارد، از انتقال بین‌زبانی و درون‌زبانی بیشتر است. هونگ (۱۳۸۹) [۱۳] در پایان‌نامه‌اش که به خطاهای نحوی ویتنامی‌زبانان پرداخته، منبع خطاهای زبانی را به ۴ دسته تقسیم کرده است، خطاهای نحوی ناشی از: روش‌ها و مواد آموزشی، انتقال زبان مادری به زبان مقصد، فرایندهای ارتباطی، فرایند یادگیری در زبان مقصد. در میان این ۴ خطا، خطاهای نحوی ناشی از انتقال زبان مادری به زبان مقصد مهم‌ترین عامل دانسته است. متولان و استوار (۱۳۹۲) [۸] در مقاله‌ای به خطاهای نحوی عرب‌زبانان پرداخته و دلیل این خطاها را تداخل زبانی بیان کرده که تحت تاثیر زبان مادری زبان آموز به وجود می‌آید. همچنین این دو در مقاله‌ای دیگر با بررسی‌های بدست آمده بیشترین درصد خطاها را در حوزه حروف اضافه و تطابق داشتن شناسه فعل با فاعل دانستند. متولیان و ملکان (۱۳۹۳) [۹] به بررسی خطاهای نحوی آزمون‌های میان ترم و پایان ترم اردوزبان پرداختند و خطاهای بین‌زبانی با منشا زبان مادری را عامل اصلی خطا بیان نمودند. بعد از خطاهای ناشی از زبان مادری به ترتیب خطاهای ناشی از جایگزینی و حذف و گروه حروف اضافه را عاملان دیگری از خطاهای نحوی اردوزبانان معرفی کردند هم‌چنین زبان آموزان را به ۳ دسته مبتدی، متوسط، پیشرفته تقسیم کردند و در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که بسامد خطاها در سطح مبتدی ۴۱/۸ درصد، در سطح متوسط ۳۴/۸ درصد، و در سطح پیشرفته ۲۳/۴ درصد می‌باشد. منشی زاده و خان بابازاده (۱۳۹۳) [۱۲] در مقاله خود درباره خطاهای نحوی تالشی‌زبانان، به این نتیجه دست یافتند که تعداد خطاهای آموزشی به ویژه خطای عدم تطابق شناسه فعل با فاعل بیشتر از دیگر خطاهاست. و در این پژوهش بیشتر به خطاهای فعلی پرداخته‌اند. اسلامی (۱۳۹۳) [۲] در پژوهش خود علل اصلی خطاهای نحوی در نوشتار روس‌زبانان را خطاهای درون‌زبانی از جمله حروف اضافه و زمان افعال دانست. کاظمی (۱۳۹۳) [۶] عامل خطاها نحوی لک‌زبانان را انتقال بین‌زبانی دانست و محیط یا متن یادگیری را عامل مهمی در امر یادگیری بیان کرده‌است. معرفت (۱۳۹۳) [۱۱] در جهت یافتن خطاهای نوشتاری کردزبانان، انشایی با موضوع یکسان در اختیار ۱۰۰ دانش‌آموز کلاس پنجم ابتدایی شهرستان مهاباد با فاصله سنی ۱۰-۱۱ سال قرار داده است. او ابتدا بسامد و درصد خطاهای زبانی را در حوزه‌های مختلف بدست آورده، سپس با بررسی و تحلیل انشاهای جمع آوری شده، بیان نموده که ۳۰٪ منبع خطاها را انتقال درون زبانی، ۶۲٪ انتقال برون زبانی و ۸٪ راهبردهای یادگیری به خود اختصاص داده‌است. محمد ابراهیمی چهارمی و نیری فلاح (۱۴۰۰) [۷] به بررسی خطاهای فعلی به دو صورت درون‌زبانی و برون‌زبانی در سطح مبتدی، متوسط و پیشرفته پرداختند. آنها با بررسی دویست‌و‌ده

انشاء متعلق به زبان آموزانی از کشورهای چین، پاکستان، عربستان، ترکیه و هند براساس انگاره تحلیل خطاهای کشاورز (۲۰۱۲) [۱۹] در سطح مبتدی بیان کردند که خطاهای فعلی زبان آموزان به خاطر انتقال ویژگی های دستوری بوده که از انتقال واژگانی-معنایی بیشتر است. در نتیجه انتقال بین زبانی و راهبردهای یادگیری را عامل اصلی مشکلات همه یادگیرندگان زبان دوم دانستند. در سطح متوسط هم خطاها را ناشی از راهبردهای یادگیری و در سطح پیشرفته نیز خطاها را عمدتاً از بافت یادگیری بیان کردند. آیتی و منوچهری (۱۳۹۰) [۱] به تجزیه و تحلیل خطاها در استفاده از زبان دستوری پرداخته اند. آنها در این مقاله ایشان با استفاده از تحلیل خطاهای زبان آموزان و پیش بینی کردن خطاهای احتمالی با استفاده از نتایج بدست آمده از مصاحبه ها به این نتیجه رسیدند که خطاهای زبانی شامل خطاهای درون زبانی و بین زبانی است. درون زبانی: ناشی از نشان دادن زمان دستوری و تمایز زمان دستوری آینده است. بین زبانی: عامل اصلی و قوی در تضعیف و ایجاد خطاها در هنگام به کارگیری زمان دستوری در زمان حال و گذشته را زبان مادری می داند. پژوهش های خارجی نیز در این زمینه انجام گرفته است برای نمونه هاسیم (۲۰۰۲) [۱۸] در پژوهش خود به تحلیل خطاهای دستوری در نگارش جملات انگلیسی پرداخته است و بیان نموده برای بهبود روش های آموزشی، تحلیل خطاها، امری ضروری است. مدرسان نیز با استفاده از آن می توانند نسبت به عواملی که برای زبان آموزان دشوار است، آگاهی پیدا کرده و مواد آموزشی-شان را سازماندهی کرده و شیوه های تدریس خود را ارتقاء دهند. ستاری (۲۰۱۲) [۲۲] عامل خطاهای دستوری انگلیسی آموزان را تداخل زبانی دانست و ایلخانی (۲۰۱۶) [۲۰] نیز عامل خطا را در حوزه حروف اضافه بیان کرد. سینتالین (۲۰۰۹) [۱۵] پژوهشی در مورد خطاهای نحوی در یادگیری زبان روسی به عنوان زبان اول و دوم انجام داده و مشکل اساسی روس زبانان را در وجه فعل و حالت اسامی دانست. ابوشیهاب و همکاران (۲۰۱۱) [۱۴] خطاهای دستوری عرب زبانان در زبان انگلیسی را در مواردی چون حروف اضافه، خطاهای ساخت-واژی، حرف تعریف، افعال مجهول، افعال معلوم و زمان ها دانست. از میان این موارد مقوله ی حروف اضافه بیشترین خطاها را شامل می شد.

در زمینه خطاهای نوشتاری نیز پژوهش های متنوعی صورت گرفته است: استم بکنوف (۱۳۹۸) [۳] در مقاله ای با عنوان خطاهای نوشتاری فارسی آموزان قزاق: مطالعه ای بر پایه انگاره ی کورد، به بیان این مبحث پرداخته که خطاها عامل ناتوانی در یادگیری زبان دوم نیستند بلکه عاملی برای ارزیابی توانش زبانی فراگیران است و این پژوهش بر روی انشاء نوشته شده توسط ۲۴ فارسی آموز دختر و پسر قزاقی با متوسط سنی ۱۹ سال انجام گرفته است که از هر کدام از آنها یک انشاء از پنج انشاء پیشنهادی خواسته شده و خطاهای آنها نیز بر اساس انگاره پیشنهادی کورد شناسایی و سپس استخراج و در آخر تحلیل شده اند یافته های پژوهش بدین صورت بوده است که ۴۷٪ خطاها را خطاهای دستوری، ۴۱٪ خطاهای نویسه ای- آوایی، ۱۰٪ خطاهای واژگانی، ۲٪ خطاهای کاربرد شناختی تشکیل می دهند. میر دهقان (۲۰۰۱) [۲۱] در پژوهشی بر روی خطاهای املائی- واجی نوشتاری فارسی آموزان آلمانی زبان پرداخته و به این نتیجه دست یافته که از ۸۵۰ خطاهای استخراج شده از داده های پژوهش، منشا ۶۷۲ خطاهای واجی را میان زبانی و ۲۱۸ خطاهای دیگر نیز درون زبانی است. مطبوعی بناب (۱۳۸۵) [۱۰] در تحلیل خطاهای نوشتاری انگلیسی زبانان به این نتیجه دست یافت که بیشترین خطاها مربوط به املاء و حوزه نحو و زیرمقوله های آن است.

کورد[۱۶] در دهه ۱۹۶۰ نظریه تحلیل خطا را پایه‌گذاری کرد و محققان تحقیقات زیادی را در این باره انجام داده‌اند. در این تحقیقات خطاهای زبانی را نواقصی می‌دانستند که باید حل و برطرف شوند در حالیکه کورد در خطاهای زبانی را مشکلاتی می‌داند که دارای اطلاعاتی است که به مدرسان کمک می‌کند تا روش‌های تدریسشان را به بهترین شکل اصلاح کنند. این نظریه یکی از اهداف آن مقایسه دو زبان و تاثیر آن‌ها و پیدا کردن ارتباط عمومی خطاهای زبانی می‌باشد. در واقع این نظریه به دنبال این است که بداند آیا افرادی که زبان مشترک دارند، خطاهای مرتکب شده‌ی آنها نیز یکسان است. هدف آن جمع‌آوری اطلاعات خصوصیات یک یا چند زبان برای مدرسان و نویسندگان منابع درسی در تهیه و تدوین مواد و روش‌های آموزشی است [۱۷]. تحلیل خطاها بخشی از زبان‌شناسی مقابله‌ای است که جزئیات مربوط به خطاهای یادگیرندگان زبان دوم را تبیین می‌کند. در این رویکرد خطاها عامل شکست فرض نمی‌شود؛ بلکه بخش ضروری در فرایند یادگیری زبان در نظر گرفته می‌شود [۱۸].

متن اصلی

در این پژوهش مشکلات و خطاهای به وجود آمده در یادگیری و آموزش زبان فارسی به روس‌زبانان بررسی شده‌است، و به همین منظور و برای ارائه راهکارهای مناسب و یافتن اشتباهات و خطاهای زبان‌آموزان، آزمون ۶۰ سوالی را که برای پایان‌نامه با عنوان مشکلات و راهکارهای آموزش زبان فارسی به روس‌زبانان طراحی کرده بودیم تحلیل و بررسی نمودیم. سوالات آزمون در زمینه زمان‌افعال در زبان فارسی در ۶ حالت ۴ گزینه‌ای، وصل کردن، صحیح غلط، پرکردنی، صرف کردن، پاسخ کوتاه طراحی شده بودند. با استفاده از پاسخ‌های داده‌شده روس‌زبانان، خطاها و اشتباهات دیگر فراگیران روس نیز در حین آزمون مشخص گردید. در واقع زبان‌آموزان روس در مراحل اولیه یادگیری با خطاهای یکسانی روبه‌رو هستند، بنابراین نباید خطاهای زبانی را مساله‌ای غیرعادی برشمرد بلکه باید آن را به‌عنوان مشخصه‌ای طبیعی و اجتناب‌ناپذیر دانست. سعی بر آن شد در پژوهش حاضر مباحث و مواردی که باعث سردرگمی و دشواری برای زبان‌آموزان روس می‌شود را مطرح و بررسی نموده و در ادامه راهکاری برای حل و کاهش خطاهای ایجاد شده ارائه دهیم.

خطاهای ساختارهای نحوی

ما در این بخش به توصیف چند خطای نحوی در آموزش زبان فارسی به روس‌زبانان می‌پردازیم و راهکارهایی را جهت حل این مسئله ارائه می‌دهیم تا مفید و سودمند باشد.

۱- در زبان روسی صفت بیانی (مشخص کننده‌ی خصوصیات و مشخصات اسم) پیش از موصوف می‌آید.
برای نمونه:

دختر خوب = دختر (موصوف) + خوب (صفت)

Хорошая девочка = Хорошая + девочка

در زبان فارسی موصوف پیش از صفت می‌آید اما در زبان روسی موصوف بعد از صفت می‌آید. اما در زبان فارسی در برخی موارد نیز صفت پیش از موصوف می‌آید که باعث سردرگمی فراگیران می‌شود:

(۱) صفت عددی (۲) صفت مبهم برای نمونه: دو کتاب، چند کتاب

بسیاری از مدرسان زبان فارسی بیان نموده‌اند که فراگیران زبان فارسی معمولاً در این دو شیوه دچار مشکل می‌شوند که چه زمانی موصوف قبل از صفت و چه زمانی بعد از صفت می‌آید. این دشواری زمانی رخ می‌دهد که فراگیران نمی‌توانند حالت وصفی را از حالت اضافی تشخیص دهند. چون حالت اضافی در زبان روسی مانند زبان فارسی به صورت مضاف و مضاف‌الیه است اما حالت وصفی در این دو زبان متفاوت است.

۲- در زبان روسی وقتی در جمله‌ای دو فعل به کار می‌رود، فعل دوم به صورت مصدری می‌آید ولی در زبان فارسی اینگونه نیست و فعل دوم در زمان مضارع التزامی می‌آید در نتیجه روس‌زبانان در جملات فارسی دارای دو فعل با اقتباس از زبان مادریشان، فعل دوم را به صورت مصدر می‌آورند.

برای نمونه:

من می‌خواهم نامه بنویسم.

Я хочу писать письмо.

بسیاری از فراگیران می‌گویند می‌خواهم نوشت یا خواستند خرید و این استفاده مصدری از فعل دوم ناشی از گرتنه‌برداریشان از زبان مادریشان می‌باشد. اما در زبان فارسی در زمان آینده بعد از صرف مصدر فعل خواستن در زمان مضارع، فعل اصلی بعد از آن در حالت مصدر می‌آید: خواهم نوشت. این اختلافات باعث سردرگمی فارسی‌آموزان می‌شود که چه زمانی فعل دوم به صورت مصدری و چه زمانی صرف می‌شود این درحالی است که در زمان آینده فقط از فعل خواستن استفاده می‌شود و دقت به این امر و علائم نشان دهنده‌ی زمان آینده در جمله، می‌تواند به تشخیص درست کمک کند.

۳- در زبان روسی فعل جملات شرطی (جمله دارای (اگر)) به صورت مضارع اخباری ترجمه می‌شوند این درحالیست که در زبان فارسی از فعل مضارع التزامی استفاده می‌کنیم).

برای نمونه:

اگر من بنویسم. (ترجمه تحت اللفظی: اگر من می‌نویسم)

Если я пишу.

اگر من بروم. (ترجمه تحت اللفظی: اگر من می‌روم)

Если я иду.

فعل **ИДУ** نمود استمراری در زمان حال است و ترجمه‌ی آن به صورت می‌روم بیان می‌شود. لذا با اجرای تمرینات زیاد فارسی‌آموزان درک خواهند کرد که در ساختار جملات شرطی، فعل اول را باید به صورت مضارع التزامی (ب = بن مضارع + شناسه) و فعل دوم را به صورت مضارع اخباری (می + بن مضارع + شناسه) بیاورند.

برای نمونه:

اگر برایش نامه بنویسم او خوشحال می‌شود.

Если я пишу ему письмо, он будет радоваться.

۴- ساختار جملات استدلالی در زبان روسی بدین‌گونه است که واژگان استدلالی بهتر است قبل از جمله دوم بیاید، اما در زبان روسی ادات استدلالی هم در ابتدای جمله هم ابتدای جمله دوم می‌آید.

برای نمونه:

اکنون درس می‌خوانم زیرا فردا امتحان دارم. چون فردا امتحان دارم اکنون درس می‌خوانم.

Я занимаюсь сейчас, потому что у меня экзамен завтра.

یا

У меня завтра экзамен и мне надо заниматься.

شکل اول رایج‌تر بوده و انتقال آن مثبت است و جمله دوم دارای انتقال منفی است و زبان‌آموزان در یادگیری آن دچار مشکل می‌شوند در آموزش جملات استدلالی مدرس باید بر روی شکل اول تاکید کند تا فراگیران ابتدا آن را به خوبی یاد بگیرند بعد شکل دوم را به آن‌ها آموزش دهند.

۵- روس‌زبانان زمانیکه چیزی را زیاد دوست داشته باشند از واژه хотеть به معنای خواستن استفاده می‌کنند در حالیکه در زبان فارسی فعل خواستن برای امور کمی استفاده می‌شود نه امور کیفی.

برای نمونه:

Я очень хочу фильм.

ترجمه تحت الفظی: من خیلی فیلم می‌خواهم ترجمه معنایی: من خیلی فیلم دوست دارم.

برای مثال خیلی نان می‌خواهم، خیلی کتاب می‌خواهم ولی خیلی سینما می‌خواهم یا خیلی فیلم می‌خواهم نمی‌توانیم بگوییم بلکه از واژه دوست داشتن استفاده می‌کنیم مانند خیلی فیلم دوست دارم، خیلی سینما دوست دارم.

۶- کلمه بله با آره و کلمه خیر با نه، واژگانیست که ممکن است فارسی‌آموزان آن‌ها را به جای هم استفاده کنند. کلمات آره و نه واژگانیست که در محاوره استفاده می‌شود و کلمات بله و خیر نیز در گفتار رسمی و ادبی استفاده می‌شوند. همچنین واژه بله در معنای چه گفتم؟ نیز استفاده می‌شود و واژه آره در معنای واقعا؟! نیز به کار می‌رود. در نتیجه ابتدا باید واژه بله را به فارسی‌آموزان آموخت و بعد رفته رفته واژه آره را به فارسی‌آموزان بیاموزیم و بعد تفاوت این دو واژه را بیان کرد تا در جایگاه‌های مناسب از آن‌ها استفاده کنند [۴]

۷- در زبان فارسی برخی صفت‌ها و کلمات با اسامی افراد یکسان هستند. اگرچه در زبان روسی نیز اینگونه است مثلاً برخی صفت‌ها و اسامی حیوانات نیز در فامیلی افراد استفاده می‌شود. این یکی بودن اسم و صفت با توجه به جایگاه قرارگیری کلمه قابل تشخیص است ولی گاهی برای فارسی‌آموزان سردرگمی‌هایی ایجاد می‌کند.

برای نمونه:

زیبا آمد (اسم دختر) ، گل زیبا (صفت).

باران درس می‌خواند. (اسم دختر) باران نم نم می‌بارد. (بارش باران)

۸- روس‌زبانان بین فعل رفته‌ام یعنی اول شخص مفرد ماضی ساده و اول شخص مفرد ماضی نقلی دچار خطای آوایی و نوشتاری می‌شوند و تشخیص آن برایشان دشوار است. درحالیکه با درک معنی و زمان جمله می‌توانند انتخاب درستی داشته باشند. (ماضی نقلی در زبان فارسی محاوره بکار برده نمی‌شود و بجای آن ماضی ساده بکار می‌رود. لذا این خطای زبان‌آموز بدلیل عدم تشخیص درست از زبان محاوره و رسمی ناشی می‌گردد).

۹- روس‌زبانان هنگام یادگیری فعل امر، گاهی در کاربرد زمان مضارع التزامی دچار اشتباه می‌شوند. برای مثال به جای فعل بیاموزم که مضارع التزامی فعل آموختن است می‌گویند آموزم. در واقع فکر می‌کنند که هر زمان فعلی باید یا حتما انجام گردد و یا امری باشد، باید بن مضارع حرف (ب) حالت امر را حذف کنند.

برای نمونه: من باید زبان فارسی را آموزم.

لذا در زمان آموزش مبحث مضارع التزامی باید بصورت جداگانه تاکید شود، چنانچه کلماتی چون باید، شاید، ممکن است، بهتر است، لازم است، خواستن و توانستن در جمله بیاید باید از چه زمانی استفاده شود.

۱۰- روس‌زبانان در نفی کردن افعال نیز دچار مشکل می‌شوند چون در زبان روسی با افزودن НЕ بر سر افعال شکل منفی آن بدست می‌آید مانند: НЕ ЗНАЮ (نمی‌دانم) НЕ ДУМАЕМ (فکر نمی‌کنیم). اما در زبان فارسی کمی متفاوت است برای مثال روس‌زبانان در فعل برگشتن، بر نمی‌گردم را نمی‌برگم می‌گویند یا خسته نشدم را نخسته شدم و آن را با نرفته بودم اشتباه می‌گیرند که چه زمانی نون نفی ساز قبل از فعل و چه زمانی قبل از پیشوند می‌آید.

۱۱- در زبان روسی معادل (است) زبان فارسی کلمه ЕСТЬ است و در جمله ЕСТЬ- کاربرد دارد و در نفی آن از کلمه НЕТ استفاده می‌کنند بنابراین آن‌ها نیز فکر می‌کنند که در زبان فارسی هر جا کلمه (است) است نفی آن نیز (نیست) می‌شود برای نمونه خسته است با خسته نیست واژه درستی است اما رفته است با رفته نیست واژه اشتباهیست که کاربرد ندارد. روس‌زبانان باید بدانند که همیشه نباید در نفی کلمه (است) از واژه (نیست) استفاده کنند زیرا نفی افعال با هم متفاوت است و برای نمونه فعل نفی رفتن در ماضی نقلی به صورت نرفته است استفاده می‌شود.

۱۲- در زبان روسی افعال حرکتی وجود دارند که نشان از تک‌جهته و دوجهته بودن فعل است اما اگرچه در زبان فارسی نیز افعال حرکتی وجود دارند اما این افعال در زبان فارسی فقط دارای حرکت و جابه‌جایی است و دارای جهت و نوع وسیله نقلیه نیست. برای مثال رفتم، بردم، برگشتم، بالا بردم و ... این افعال دارای حرکت و جابه‌جایی هستند اما اینکه با ماشین رفته یا پیاده؟ با ماشین برده یا پیاده؟ رفته و برگشته؟ یا رفته و برگشته؟ مشخص نیست. افعال حرکتی در زبان روسی دارای جهت و نشان‌دهنده وسیله نقلیه است، اما در زبان فارسی اینگونه نیست.

خطاهای نوشتاری

۱- روس‌زبانان در تشخیص برخی آواها دچار مشکل می‌شوند و یا به طور دقیق‌تر در تشخیص حرف صدادار بلند آ با حرف صدادار کوتاه آ (فتحه) دچار مشکل می‌شوند.
برای نمونه: تشخیص فعل آمده با آماده

۲- در زبان فارسی چند نویسه‌بودن برخی حروف برای فارسی‌آموزان، امر یادگیری را برایشان سخت و دشوار می‌کند.

برای نمونه: تسویه (برابر کردن، مساوی کردن) باتصفیه (پاک کردن، پالایش) و اساس (پایه) با اثاث (اسباب و اثاثیه)

۳- در زبان فارسی تلفظ حرف صدادار بلند او با حرف صدادار کوتاه (ا) {ضمه} در برخی موارد یکسان است ولی حالت نوشتارشان متفاوت است و باعث ایجاد سردرگمی برای فارسی‌آموزان می‌شود ولی زمانی که زبان‌آموزان با معنی کلمات آشنا شوند، میزان اشتباهشان هم کمتر خواهد بود.

برای نمونه: خرد (کوچک و صغیر) خورد (خوردن غذا یا خوراکی)

خواستن (خواهش کردن و طلب کردن) خاستن (بلند شدن و عاید شدن و فایده داشتن)

۴- بدلیل نقطه‌دار بودن و دندان‌دار بودن کلمات در زبان فارسی روس‌زبانان دچار بی‌دقتی می‌شوند یا نقطه اضافه می‌گذارند یا حذف می‌کنند و یا دندان‌دار را حذف و اضافه می‌کنند

برای نمونه: بازار بارار، رفت رقت/ سیب سیب، شستند شستند

۵- روس‌زبانان در تشخیص آوای بلند (ای) با آوای کوتاه (ا) نیز دچار مشکل می‌شوند مثلاً به جای پیروزی می‌گویند پروزی یا به جای سینما می‌گویند سنما یا برعکس به جای حجاب می‌گویند حیجاب.

نتیجه‌گیری

برحسب آنچه که گفته شد منشاء خطاهای روس‌زبانان، دشواری و پیچیدگی خط و نظام نوشتاری و ساختار نحوی زبان فارسی و ضعف شنیداری روس‌زبانان است. راهکارهایی که می‌توان در جهت بهبود یاددهی و تدریس مطرح کرد به شرح زیر است:

مدرس در ابتدا باید اشتباه فراگیران را دریافته و تفاوت بین دو زبان را به آن‌ها بازگو نماید، تا بتوانند با تکرار و تمرین زیاد، به زبان دوم نیز بیاندیشند و آن را یاد بگیرند. زبان فارسی دارای ظرافتی است که نیاز به دقت دارد، لذا مدرسان زبان فارسی باید با زبان فراگیران (زبان روسی) آشنایی داشته باشد وگرنه باید هر بار با دقت و توجه در سخن گفتن فراگیران، اشتباهاتشان را دریابد و برروی آن تاکید کند. همچنین در وهله اول کلمات و ساختارهای پرکاربرد را آموزش دهند، بعد به سراغ آموزش دادن صورت‌های دیگر آن بروند. پیشنهاد می‌شود ساختارهایی را که در مقایسه با زبان فارسی به زبان مادریشان نزدیک‌تر و مشابه‌تر هستند را در مراحل ابتدایی آموزش دهند. از جهتی طراحان کتب آموزشی و مولفان با بهره‌گیری و اتکا به نتایج این‌گونه پژوهش‌ها، می‌توانند مطالب و مواد آموزشی متناسبی را انتخاب کنند تا فرایند یادگیری زبان فارسی سریع‌تر و علمی‌تر و عمیق‌تر صورت گیرد. انتخاب و تهیه و تدوین کتب آموزشی و روش‌های تدریس، انجام پژوهش‌های متعدد و نظام‌مندی را می‌طلبد بنابراین باید پژوهش‌های متنوعی در جهت کاهش خطاها انجام گیرند تا یادگیری زبان شیرین فارسی برای همگان تسهیل یابد.

منابع

- [۱] آیتی، اکرم و ،منوچهری، فاطمه؛ تجزیه و تحلیل خطا در استفاده از زمان دستوری زبان فرانسه توسط فارسی‌زبانان با دانش زبان انگلیسی. مطالعات زبان و ترجمه، شماره ۴، (۴۴)، صفحات ۵۵-۷۲، ۱۳۹۰
- [۲] اسلامی، مریم، بررسی خطاهای واژگانی در نوشتار روسی‌زبانان فارسی‌آموز. مجموعه مقالات دانشگاه علامه طباطبائی، شماره ۳۳۱، صفحات ۱۰۱-۱۱۶، ۱۳۹۳
- [۳] بکنوف، استم و میرزایی حصاریان، محمدباقر و گل پور، لیلا؛ خطاهای نوشتاری فارسی‌آموزان قزاق: مطالعه ای برپایه انگاره کورد، پژوهش‌های زبانی (دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه تهران)، سال دهم، شماره ۲، صفحات ۴۵-۶۵، ۱۳۹۸

[۴] تسلیمی، علی و رضایتی، محرم و تسلیمی، اقبال؛ مساله انتقال ساختار نحوی زبان فارسی به دانشجویان خارجی. رخسار زبان، سال دوم، شماره ۵، صفحات ۱۲۲-۱۳۲، ۱۳۹۷

[۵] درستکار، رحیمه، بررسی خطاهای نحوی ترک زبانان مقطع دبیرستان در نگارش و کاربرد زبان فارسی، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده ادبیات و زبان های خارجی، ۱۳۸۷

[۶] کاظمی، فروغ، تحلیل خطاهای دستوری فارسی آموزان لک زبان، فصلنامه جستارهای زبانی، سال پنجم، شماره ۲، ۳۱-۶۴، ۱۳۹۳

[۷] محمدابراهیمی جهرمی، زینب و نیری فلاح، سیده نرجس؛ منبع خطاهای فعلی فارسی آموزان سطوح مبتدی، میانی و پیشرفته. فصلنامه پژوهشهای ادبی، سال ۱۸، شماره ۷۱، صفحات ۱۵۰-۱۲۳، ۱۴۰۰

[۸] متولیان نائینی، رضوان و استوار ابرقوئی، عباس؛ خطاهای نحوی عرب زبانان در یادگیری زبان فارسی به عنوان زبان دوم. پژوهش نامه آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، دوره ۲، شماره ۴، ۱۳۹۲

[۹] متولیان نائینی، رضوان و ملکیان، رسول؛ تحلیل خطاهای نحوی فارسی آموزان اردوزبان. پژوهش نامه آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان. دوره ۳، شماره ۱، صفحات ۳۱-۶۴، ۱۳۹۳

[۱۰] مطبوعی بناب، مجید، بررسی خطاهای نوشتاری فارسی آموزان انگلیسی زبان سطح مقدماتی در یادگیری زبان فارسی، پایان نامه کارشناسی ارشد آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه شهید بهشتی تهران، ۱۳۸۵

[۱۱] معرفت، فهیمه، بررسی خطاهای زبانی در نوشتار دانش آموزان فارسی آموز کردزبان در سطح متوسط زبان آموزی، متن پژوهی ادبی، دوره ۹، شماره ۲۵، صفحات ۱۰-۳۷، ۱۳۸۴

[۱۲] منشی زاده، مجتبی و خان بابازاده، کیومرث؛ خطاهای نحوی تالشی زبان ها در کاربرد زبان فارسی، پژوهشنامه ی آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، دوره ۳، شماره اول، صفحات ۱۱۷-۱۳۵، ۱۳۹۳

[۱۳] هونگ، هان سای، بررسی خطاهای نحوی ویتنامی زبانان در یادگیری زبان فارسی، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده ادبیات و زبان های خارجی، ۱۳۸۹

[14] Abushihab, I., El-Omari, A. H., & Tobat, M. An analysis of written grammatical errors of Arab learners of English as a foreign language at Alzaytoonah Private University of Jordan. *European Journal of Social Sciences*, 20(4), 543-552. 2011.

[15] Ceytlin, S. Grammar errors in acquiring Russian as a first and a second language. *Ad verba liberorum*, 1(1), 4-10.2009.

[16] Corder, S. P. *Error analysis and interlanguage*. Oxford University Press, USA. 1981.

[17] Trauth P. and K.Kazzazi (eds.) *Routledge Dictionary of Language and Linguistics*. London and New York Routledge. 1996.

[18] Hasyim, S. *Error Analysis in the teaching of English*. Retrieved March 27, 2002.

Keshavarz, M. *Contrastive analysis or error analysis (New edition)*2012.]19 [

[20] Khansir, A. A., & Ilkhani, M. A study of written grammatical errors of Iranian EFL learners at undergraduate level. *Theory and practice in language studies*, 6(2), 268. 2016.

[21] Mirdehgan.M. *contrastive linguistics, a basic strategy in language learning*.The Third International, Assembly of Professors of Persian Language and Literature. University of Tehran, Tehran. [In Persian],2001.

[22] Sattari, A. *An Analysis of Grammatical Errors in Iranian*. *The Iranian EFL Journal*, 143.2012.